

کنسرتوهای ویولون موزار

از حشمت سنجری

رهبر ارکستر سمفونیک تهران

شهرشگاه - ۳ - ستانی و مطالعات فرهنگی

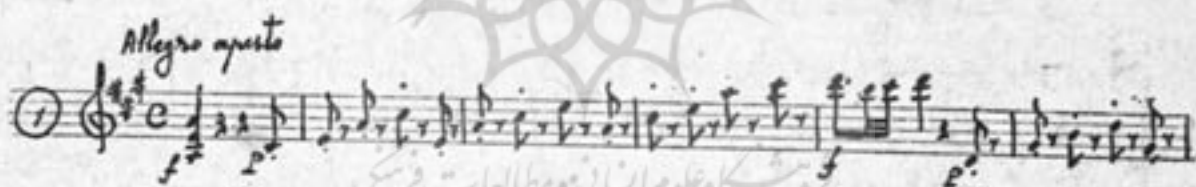
بطوریکه در قسمت‌های گذشته این بحث نیز گفته شد موزار کنسرتوهای معروف ویولون خود را که به شماره‌های یک تا پنج نامیده میشوند در سال ۱۷۷۵ یعنی زمانی که نوزده سال بیش نداشت در طی ۹ ماه یعنی از آوریل تا سامبر آن سال نوشته است. با آنکه هر پنج کنسرتو دارای لطف فراوان و در زمره گرانبهارترین آثار ویولون میباشند کنسرتوهای شماره سه و چهار و پنج بیشتر مورد استقبال نوازندگان و شنوندگان قرار گرفته‌اند و به همین جهت فراوان‌تر اجرا میشوند.

در دو شماره قبل در باب کنسرتوهای شماره سه در «سل» ماژور (K. ۲۱۶) و شماره چهار در «ر» ماژور (K. ۲۱۸) به تفصیل گفتگو شد و اینک، در آخرین قسمت این بحث، به تشریح کنسرتوی شماره پنج در «لا» ماژور (K. ۲۱۹) پرداخته میشود.

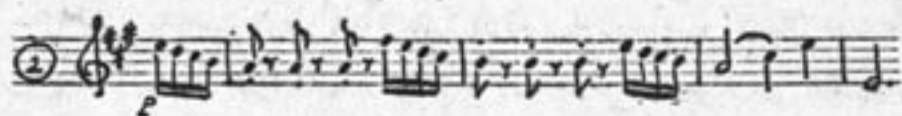
این کنسرتو از نظر زیبایی و لطف و ظرافت «ملودی» ها، تنوع «ریتم» و قدرت تخیل نه تنها در میان چهار کنسرتوی دیگر موزار بلکه در میان همه آثار مانند خود در نیمه دوم قرن هیجده بی نظیر است و به عقیده بسیاری از محققین موسیقی و صاحب نظران این فن خود موزار هم اگر در سالهای بعد، حتی در دوره اقامت در وین یعنی دوره ای که به اوج کمال و پختگی در هنرش رسیده بود دست به نوشتن کنسرتوی دیگری برای ویولون میزد شاید نمی توانست اثری در پایه و ارزش این کنسرتو بوجود آورد.

قسمت اول این کنسرتو که با اصطلاح «آلگرو آپرتو» (Allegro Aperto) مشخص شده بر پایه «فورم سونات» بنا گردیده است و نظیر کنسرتوهای «ویوالدی» شامل چهار «توتی» ارکستر و سه بخش فاصل میان «توتی» ها که به ویولون «سولو» اختصاص داده شده است میباشد.

از میزان یک تا ۳۹ مقدمه ارکستر است که در آن دو «تم» متمایز از یکدیگر با حالت و ترکیبی کاملاً مختلف بچشم میخورد:
تم اول که حالتی مصمم دارد و بر روی «آرپژی» هائی از تونالیتة اصلی کنسرتو و درجه پنجم آن بنا گردیده است:

و تم دوم که ظرافت و لطفی اشرافی دارد و بعد در قسمت سولوی ویولون و کترش تم های قسمت اول کنسرتو نیز زیاد به کار گرفته شده است:

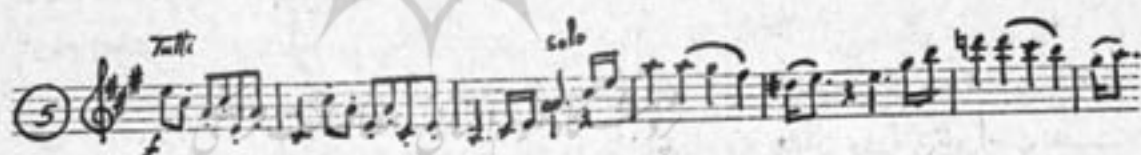
پس از مقدمه ارکستر در آغاز بخش «سولو» ۶ میزان «آداژیو» جای داده شده است که زیبایی کم نظیری به این کنسرتو می بخشد. در این ۶ میزان ویولون سولو با آرامش فراوان «ملودی» زیبایی را که با آرپژی از «لا» ماژور آغاز میگردد مینوازد و ویولونهای اول و دوم ارکستر با جمله ای موج مانند آن را همراهی میکنند:

بعد از ۶ میزان «آداژیو»، مانند آغاز مقدمه ارکستر «آلگرو آپرتو» شروع میشود و در حالیکه ویولون سولو جمله شماره (۴) را مینوازد ارکستر بانواختن جمله شماره (۱) آنرا همراهی مینماید:

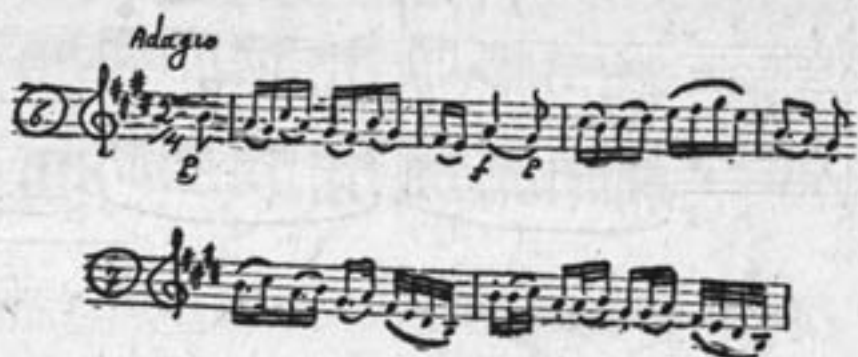
و پس از آنکه ارکستر جمله شماره (۱) را با دو میزان قوی و مصمم (بصورتی که در آغاز مثال شماره (۵) دیده میشود) پایان داد ویولون سولو جمله ای زیبا و درخشان (به نوعی که در میزان سوم مثال شماره (۵) مشاهده میکنید) به عنوان تم دوم آغاز میکند:

در طول مدت «کترش» تمها (دولوپمان) دو «ملودی» جدید که دومی آن در «دودیز» مینور است به میان میآیند ولی هر دو در حقیقت مشتقانی از تمهایی که ضمن مثالهای فوق نموده شده است میباشد. در میزان ۲۱۹ ارکستر که «توتی» کوتاهی را از سه میزان قبل آغاز کرده است خاموش میگردد و ویولون سولو «کادانس» خود را مینوازد و بعد از خاتمه کادانس قسمت اول کترش با توتی ۶ میزانی ارکستر که سه میزان آخر آن تمی است که در آغاز مثال شماره (۵) نشان داده شده است پایان مییابد.

قسمت دوم - «آداژیو» - در این قسمت موزار با استفاده از شیرینی و ملاحظه «تونالیته» می مازور شاهکار نبوغ خود را با ملودی بسیار دلپذیری که در روانی و زیبایی کم نظیر میباشد عرضه داشته است. چنانکه نقل میکنند، خود وی نیز قسمت دوم

این کنسرتورا بسیار می‌پسندید و آن را از نظر لطف ملودی، و مخصوصاً بواسطه جنبه قوی آوازش، بی‌مانند میدانست. «توتی» ۲۲ میزان اول دارای دو «تم» است که به شماره‌های ۶ و ۷ نشان داده شده است:

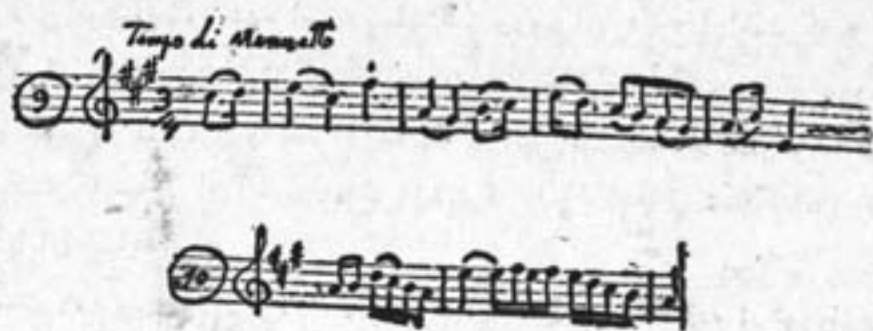

از میزان ۲۳ و بولون سولو جمله شماره (۶) را آغاز میکند و پس از آن از میزان ۳۸ ملودی جدیدی را در «سی» مازور بصورتی که در مثال ۸ مشاهده میشود مینوازد:

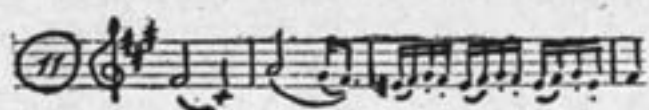
این ملودی بطریقی بسیار استادانه با «سنگوپ» هائی که در بخش ارکستر کنجانیده شده همراهی میشود. در بازگشت هر یک از تم‌های این قسمت نیز موزار به شیوه‌ای دلپذیر و از راه پدید آوردن تفاوت‌های کوچک از یکنواختی قطعه جلوگیری کرده است.

قسمت سوم - روتندو - قسمت سوم این کنسرتو با تمبوی «منومت» آغاز میگردد. تم اصلی «منومت» بصورتی که در مثال شماره ۹ نشان داده شده است نخست بوسیله و بولون سولو نواخته میشود و پس از آنکه از میزان نهم «توتی» ارکستر نیز آن را نواخت تم دوم (مثال شماره ۱۰) بوسیله و بولون سولو عرضه میگردد:

پس از آنکه چندبار جمله‌های ۹ و ۱۰ با مشتقانی از آنها به صورت سؤال و

جواب «سولو» و ارکستر بمیان آمد از میزان ۷۸ «ملودی» جدیدی در «فادیز» مینور به وسیله ویولون سولو بکوش میرسد :

و سرانجام پس از آنکه از میزان ۱۱۰ یکبار دیگر جمله شماره ۹ بوسیله ویولون سولو نواخته شد و «توتی» ارکستر نیز جمله های شماره ۹ و ۱۰ را نواخت قسمت زیبا و دلچسبی در «لا» مینور با ضرب (2/4) و در «تپوی» آلکرو آغاز می-گردد که در حقیقت از نظر «فورم» جای نشین «تریو» که در «منومت» معمول است میباشد :

این «آلکرو» که در طول ۱۳۰ میزان ادامه دارد و با گرمی و شادی و هیجان دلپذیر خود مانند قطعه جواهری زیبا بر پیشانی این کنسرتو می درخشد حالتی کاملاً شرقی دارد. این حالت در او برای «دستبرد در حر مسرا» *Enlevement au Serail* و برخی دیگر از آثار موزار نیز بخوبی مشهود است و نشانی بارز از تأثیری است که موسیقی ملت ترک، پس از آنکه ترکها در لشکر کشی خود به اروپا تا وین پیش رفتند، در بعضی از آهنگسازان اطریشی به جای گذارده است.

پس از پایان «آلکرو» از میزان ۲۶۳ مجدداً «منومت» تکرار میگردد و قسمت سوم کنسرتو با جمله شماره ۱۰ پایان می پذیرد.

پرتال جامع علوم انسانی